

KİTAP İNCELEMESİ

Türkiye'nin Maarif Davası. Dergâh Yayınları, İstanbul. 203 s.

ISBN: 978-975-995-241-9.

Nurettin TOPÇU

Rafet Günay, Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim, gunay.rafet@gmail.com

Murat Yıldırım, Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim, nuripakdil@gmail.com

Nurettin Topçu, 1909 yılında İstanbul'da doğdu. Asıl adı Osman Nuri Topçu'dur. Topçuzade Ahmet Efendi ve Fatma Hanım'ın oğlu Nurettin Topçu, Erzurum'un köklü ailelerindedir. Dedesi Osman Efendi, Erzurum'un Ruslar tarafından işgali sırasında orduda topçuluk görevinde bulunduğundan dolayı Topçuzadeler olarak tanınmıştır (Kara, 2009).

Nurettin Topçu, altı yaşında Bezmialem Valide Sultan Mektebinin Anasınıfına gitti. İlkokulu Büyük Reşid Paşa Numune Mektebi'nde okudu. Vefa İdadisinin birinci sınıfında okurken babası vefat etti. Lise öğrenimini İstanbul Erkek Lisesi'nin Edebiyat Bölümünde pekiyi derece ile tamamladı (1928). Nurettin Topçu daha iyi bir eğitim almak için Avrupa'nın kaliteli üniversitelerinde okumak gerektiğini düşünerek MEB'in açmış olduğu Avrupa'da Eğitim sınavını kazanarak Fransa'ya gitmiştir. Fransa'nın Türk liselerinin denkliğini kabul etmemesi sebebi ile Fransa'daki eğitimine Paris Bordeaux Lisesinde başlamıştır. İki sene sonra Fransa'nın bir kuzeydoğu kenti olan Strazburg'a gitmiştir (1930). Buradaki üniversite tahsilinde; felsefe, mantık, psikoloji, sosyoloji, güzel sanatlar, sanat tarihi, ahlak vb. dersler almıştır. Strazburg'da tamamladığı doktorasını Sorbone Üniversitesinde vermiştir (1934). Bu tez, yıllar sonra *İsyân Ahlakı* ismi ile Türkçe olarak yayınlandı. Sorbone Üniversitesi'nde felsefe doktorası yapan ilk Türk öğrencidir. Çalışması Sorbone Üniversitesi Felsefe Jürisi tarafından yılın en başarılı doktora tezi seçilmiştir.

Fransa'dan döndükten sonra Galatasaray Lisesi'nde felsefe öğretmeni olarak göreve başlamıştır. Galatasaray Lisesi'nde bazı öğrencilerin haksız olarak sınıf geçirilmesi teklifini reddettiği için İzmir'e tayin edildi. İzmir'de "Fikir ve Sanat'ta hareket" dergisini çıkardı (1939). Tek Parti yönetimini tenkit eden *Çalgıcılar* yazısı yüzünden Denizli'ye tayin edilmiştir. İstanbul'a dönerek Haydarpaşa Lisesi, Vefa Lisesi ve İstanbul Lisesinde görev yaptı. Bu görevlerine ek olarak Robert Kolejinde tarih, İstanbul İmam Hatip Okulunda dinler tarihi dersi verdi. Nurettin Topçu'nun öğretmenlik hayatı toplam kırk yıl sürmüştür (Gündüz, 2016). Henry Bergson üzerine yazdığı *Sezginin Değeri* adlı çalışması ile doçent olmuş ama dönemin siyasi şartlarından dolayı kendisine İstanbul Üniversitesinde kadro bulamamıştır. 1960 ve sonrasında milletvekili olmuş ve gençlik merkezlerinde konferanslar vererek hayatına devam etmiştir.

Milletlerin değişim ve gelişmelerinin okullarda başladığını ve her milletin kendi kültür ve medeniyetine uygun okulları olması gerektiğini belirten Topçu, okulların zamanında medreseler olduğunu ama bunların da millet ruhu, sosyal ve fen alanlarındaki değişim ve gelişimi takip edemediğinden çöktüğünü belirtmektedir. Nurettin Topçu'ya göre, her milletin hayat yolculuğunda kendisine güç veren felsefi temeller ve bu temellere uygun eğitim programları vardır. Kurtuluş yolu olarak milli okulları ortaya çıkarmak için kendi kültür ve medeniyetimize uygun bir felsefe ve bu felsefeye uygun eğitim programları ortaya koymak gerektiğini belirtmiştir. Mollaer'e göre (2009), Topçu'nun pozitivism ve pragmatizm felsefi görüşünün ahlak ve gerçek karşısı olduğu

belirtilmektedir. Hatta Topçu'nun Türk milliyetçiliğindeki ümmetçi ve pozitivist görüşlere eleştirel bakış açısı geliştirdiği de ifade edilmiştir.

Nurettin Topçu'nun 1940 – 1970 yılları arasında vermiş olduğu konferanslar ve dergilerde yazmış olduğu yazılardan derlenen Türkiye'nin Maarif Davası adlı kitabı üç bölümden oluşmaktadır. Beklenen gençlik, millet maarifi ve Türk maarifi adlı konulara değindiği birinci bölümde Kant, Rousseau, Pascal, Descartes vb. gibi batılı aydınlar ve İslam dünyasındaki Hz. Muhammed, Mevlana, Nizamulmülk gibi isimlerin fikirleri ışığında bir genel durum tespiti yapmış ve bu tespit ışığında eğitim sorunlarına çözümler üretmiştir. Nurettin Topçu eğitim alanındaki problemleri, bizi biz yapan milli manevi değerlerimizden ve kendi kültür ve medeniyetimizden uzaklaşmaya bağlamıştır. Çözümün de kendi kültür ve medeniyetimize uygun bir eğitim sistemi kurmak olduğunu belirtmiştir. Eğitimi sadece okullar ile sınırlandırmamış; insan, aile, sokak, cami, kışla hep bir eğitim kurumu olarak düşünmüştür. Eğitimle ilgili halk, öğretmenler, devlet ve idareci arasındaki döngüden bahsetmiştir. Bu döngü herhangi birinde bir düzelme olmadığı müddetçe kısır döngü olarak devam edecektir. Bu döngü üzerindeki halk, öğretmen, devlet ve idarecilerinden en az bir tanesinin eğitime gerçek manada sahip çıkması eğitim sistemimizi düzeltmeye yetecektir. Eğitimin hayatın bütün cephelerinde aranması gerektiğini ifade eden Topçu, milleti maarif olarak tanımlamış ve eğitim-toplum arasında doğrudan bir bağ kurmuştur.

Mektep, muallim ve muallimin sorumlulukları adlı konulara değindiği ikinci bölümde bu kavramlara çok daha büyük anlamlar yükleyerek bir milletin tarih sahnesinde anlamlı bir varoluş sergileyebilmesini veya yok olmasını bu kavramlarla açıklamıştır. Öğretmen kavramını muallim kelimesiyle vurgulamaya çalışmış ve muallimin bir tüccar olmadığı (s. 60), hatalı kitap okutulsa bile bunu muallim aracılığıyla düzeltilebileceği (s. 62) ifade edilmiştir. Muallimliğin zor bir vazife olduğu, bu işin sevgi işi ve ruh sevgisi olduğu belirtilir (s. 66-70). Eğitimin problemlerini günümüzdeki gibi maddi problemler olarak görmekten ziyade hep manevi eksikliklerin problemi olarak görmüştür. Eğitimi şimdiki gibi sadece bir takım akademik hedeflerin kazanılması olarak değil bir kültür ve medeniyetin yeniden çağdaş standartlarda uygun olarak inşası olarak görmüştür. Öğretmenlik mesleğini sadece okulda bir şeyler öğretmekle sınırlandırmamış sosyal hayatımızdaki bütün olumlu ve olumsuz davranışlarının sorumluluğunu öğretmenlere yüklemiştir. Bunu şu cümlelerle açıklıyordu: "... muallim bizim ruh yapımızın sanatkârıdır. Böyle olunca da ondaki sakatlıkların hepsinden mesuldür. Eğer bir cemiyette alışverişte hile yapılıyorsa, çocuklar birbirini yumrukluyor, her biri birer baba olan büyükler birbirlerinden rüşvet alıyorsa ... eğer fazilet tarih kitaplarında bir efsane diye okunuyor ve ancak en büyük lokmayı kazanmasını bilen insan yüceltiliyorsa, mazlumların yanında onların gözyaşlarını kurulayanda bulunmadığı halde zalimler alkıştan sağırlaşmış hale geliyorsa, ... o diyarda muallimlik iflas etmiş demektir" (s. 76-77).

Kitabın Maarif davamız, ilköğretim, ilkokullardaki ahlak eğitimi, orta öğretim, lise dersleri, liselerde din dersleri, okullarda din ve ahlak eğitimi, üniversite, üniversite olayları, milli eğitim ve muhtar üniversite, din eğitimi, ahlak terbiyesi, okulda ahlak ve kıymetli gençler adlı konulara değindiği üçüncü bölümde gençlerin idealsiz olduğuna değinmiştir. Ayrıca Türk eğitim sisteminde ıstırapın zehir olduğunun öğretildiği ve hedeflerinin gülmek, eğlenmek için yaşayan insanlar yetiştirmek olduğu belirtilmiştir. Eğitim sistemimizin idealsiz bir nesil yetiştirdiğinden bahsetmiştir. Genç neslin aslında okumayı ve düşünmeyi sevmeyen bir nesil olmadığı; çünkü gazete okuyup radyo dinleyen, TV seyreden bir nesil olduğu; yalnızca okulların bu nesle okuması ve dinlemesi gereken önemli şeyleri öğretmediği belirtilmiştir. Bu amaçla ideal bir ahlaki düzenin oluşabilmesi için şu reçeteyi sunmuştur (s. 173-175):

1. Memlekette ilim esaslarına dayalı tarafsız bir tarih kültürünün tüm yayınlarda olması elzemdir.
2. Tabiat ve din ile daha sağlıklı bir iletişim kurmak gereklidir.
3. Yabancı mekteplerde okutulan yabancı dille eğitiminden kurtulmak gereklidir.
4. Bir millet üniversitesi kurulmalıdır.
5. Toplumda idealist bir estetik davası amacıyla güzel sanatlardan birine sâhip olmayan kadın, her hâlde eksiktir.

6. Sorumluluk ve fedakârlık örnekleriyle nesle sunulmuş bir sosyal yardım teklifine muhtacız.
7. Teknik okuldan çok idealist insan yetiştirici mektepler gereklidir.

Bu ilkelerin gerçekleşebilmesi için kendimize otoriterce söz vermemiz gerektiği belirtilmiştir. Tüm bu sorunlara tecrübeleriyle reçeteyi sunmuş olsa da örneğin nasıl bir yükseköğretim istediğine dair net öneriler sunamamıştır.

Nurettin Topçu, Türk eğitim sistemini en az üç asırdan beri kayalara çarpa çarpa harap olmuş bir gemiye benzetmektedir. Ancak bürolara memur yetiştiren ve diploma avcılığı yapılan kurumlar olarak görmüştür. Öğretmenliğin fikir ve kültürün otorite merkezi olması gerekirken, şu an bir meslek bile olmadığını küçük bir memuriyetten öteye geçemediğini belirtmiştir. Geçmişini tekrardan öteye geçmeyen tekrarlar veya Batı'yı aynen taklit etme ile hiçbir şey kazanılamayacağından, öğrenilen şeylerin üzerine bir şeyler koyabilen insan yetiştirmenin öneminden bahsetmiştir.

Nurettin Topçu'nun Maarif Davamız kitabı neredeyse baştan sonuna sitem dolu bir yazı dizisidir. Medreselerin skolastizmin ocağı olarak bahsedildiği, sürekli geçmişten yakınıldığı, kötüye giden birey-toplum ilişkisinin kurulduğu, ne kadar çok taklit edilirse o kadar çok bataklığa sürüklendiği kitabın sayfalarında yerini almıştır. Ancak medreseleri pek çok açıdan eleştirirken modern eğitim sistemini de Batı'nın taklidi olarak değerlendirmektedir. Bu durum ortaya çıkmaz koymakta ve nasıl eğitimin çözüleceğine ilişkin yol haritası çizmemektedir (Akyüz, 2014).

Nurettin Topçu kitapta yepyeni bir eğitim sisteminden de bahsetmiştir: "Kendimiz için yepyeni bir maarif sistemi kurarak işe başlamak zorundayız. Böylesi bir maarifin ilkokulundan üniversitesine kadar bütün basamaklarında bin yıllık millet iradesiyle bin dört yüz yıllık millet karakteri yaşatılırsa bizim olacaktır." (s. 32). Aslında bu cümleleriyle bir programın birey ve toplumun sesine kulak verecek şekilde inşa edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Aslında Topçu'nun eğitim görüşü esas iki kavram üzerine kurulmuştur. Bunlar: (i) ahlak, (ii) milliyetçiliktir. Bu amaçla yetiştirilen bir ağacın bile meyvesinin alınması için en az beş yıl beklenmesi gerekmektedir. Amacı kendi öz kültüründen kopmadan çağdaş bir insan yetiştirmek olan kişiler, çok çaba sarfetmeli ve bunun meyvelerini en az otuz sene sonra alacaklarını düşünerek bu işe girmelidir.

Sonuç olarak, Nurettin Topçu'nun Türk eğitim sorunları ve bunun sosyal hayata yansımaları ile ilgili tespitlerine, yetmiş yılda bırakın çözümler bulmayı problemlerin artarak devam ettiği düşüncesine dalıyor insan. Bu problemlere çözümler bulunamamış olmasında yatan sebepler de aslında kitap okununca daha net anlaşılabilir ve Nurettin Topçu'nun çözüm olarak belirtmiş olduğu önerilerin doğruluğunu göstermektedir. O, Türk eğitim sorunlarının Türk kültür ve medeniyet köklerinden uzak, batı tarzı eğitim sistemleri ile çözülemeyeceğini kendisi de Batıda eğitim almış birisi olarak belirtmiştir. Eğitimdeki problemleri toplumsal bir problem olarak görüp toplum katmanlarındaki herkesin destek ve katılımları ile çözülebileceğini eklemiştir. Nurettin Topçu'nun eğitimdeki problemlerle ilgili tespitleri ve çözüm önerileri bu gün de geçerliliğini aynen korumaktadır.

Kitaptan anlaşılacağı üzere, kendi kültür ve medeniyetini çok iyi bildiğini düşünen, Batı'da eğitim almış bir aydın olduğu düşünülen Nurettin Topçu, Türk eğitim sistemi ile ilgili problemleri tespit etmede ve çözüm üretmede istekli davranmıştır. Topçu'ya göre, eğitim alanında özgün olunmadan, birilerini taklit ederek ve yabancı dil garabetine düşerek derin sorunların çözülemeyeceği ortaya konulmuştur.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (2014). Hocam Nurettin Topçu'ya göre eğitimimizin milli ve nitelikli olmasının karşısındaki engeller. *Çağın Sorunları Karşısında Eğitim Sempozyumu*. Bayburt: Bayburt Üniversitesi Yayınları.
- Kara, İ. (2009). *Nurettin Topçu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Mollaer, F. (2009). Nurettin Topçu için bir entelektüel biyografi denemesi. (Editör: İ. Kara), *Nurettin Topçu içinde* (22-62). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.